

Кліщі — дрібні членистоногі тварини класу Павукоподібні (Arachnida). Найбільшу шкоду приносять кровососи — іксодові кліщі, розмір яких до 5 мм, а дорослі самиці, харчуючись на теплокровних тваринах, можуть розростатися до 2 см. На відміну від деяких інших членистоногих, для них є характерною відсутність чіткого поділу тіла на сегменти. Тіло кліща овально-сплющене, звужене спереду. Дорослі кліщі та німфи (статевонезріла стадія кліща) мають чотири пари кінцівок з кігтиками та спеціальними присосками. Самець кліща має спинний щиток, у самиці він розташований біля головної частини напівовалом. Для циклу розвитку кліщів характерна невелика кількість стадій, від однієї до іншої кліщ переходить линяючи та покидаючи свою зовнішню хітинову оболонку. Здебільшого кліщі відкладають яйця, з них вилуплюються личинка, яка, підростаючи, проходить одну, дві або три стадії німфи, після чого линяє у дорослого кліща — самицю чи самця.

Головне джерело їжі кліщів – кров дрібних і великих ссавців, рептилій і птахів. Вони можуть нападати на людину, коли вона опиняється в місцях їх проживання. Здебільшого їх можна зустріти на невисокій рослинності, в траві, на невисоких кущах, у лісовій підстилці, норах тварин, щілинах будівель для домашніх тварин та в інших приміщеннях. Кровоссання кліща може тривати до 10 діб, при цьому самиця збільшується в 80-150 разів, занурившись хоботком глибоко в шкіру. Нассавшись крові – відпадає самостійно та відкладає кладку яєць в грунт. Нападають і зовсім маленькі, майже прозорі личинки, що часто для людини залишається непомітним. Найчастіше кліщі прикріплюються до одягу людини, коли вона торкається гілок кущів, або сидить на траві. Кліщі присмоктуються до тіла людей не лише під час перебування на природі, але й через деякий час після відвідування зеленої зони, залишившись на одязі, речах. Крім того, вони можуть заноситись до житла людини з букетами квітів, собаками, іншими тваринами. Укус кліща безболісний, тому що разом зі слиною він вводить в ранку анестезуючу речовину і тільки через декілька годин виникає відчуття болю. Звичайно дорослі кліщі, що присмокталися, виявляються людиною через 2-3 дні: в цьому місці з’являється припухлість, свербіння, почервоніння. Присмоктування маленької майже прозорої німфи часто залишається для людини непомітним. Ураження, що викликають укуси кліщів, значно різняться в залежності від виду укусів кліща. Виникають як набряки, що зудять, висипання та червоні плями, так і глибокі руйнівні процеси в шкірі.

Кліщі є переносниками збудників вірусних, риккетсіозних, бактеріальних захворювань людей та тварин. Це кліщовий вірусний енцефаліт, кліщовий бореліоз (хвороба Лайма), а також кліщові рікетсіози та марсельська гарячка.

Кліщовий енцефаліт – це природне вогнищеве гостре інфекційне вірусне захворювання з переважним ураженням центральної нервової системи, яке може привести до інвалідності, іноді навіть до летальних випадків. Кліщовий вірусний енцефаліт починається з головного болю, гарячки, нудоти, блювоти та порушення сну. Вірус кліщового енцефаліту зберігається та розмножується в організмі кліща та передається наступним поколінням. Заразитися можна не лише під час кровосмоктання, а й при випадковому роздавлюванні кліща чи розчісування місця укусу та втиранні в шкіру зі слиною чи тканинами кліща збудника інфекції, при вживанні в їжу сирого молока інфікованих кіз, корів. Від хворої людини до здорової це захворювання не передається. В Україні місцеві випадки кліщового вірусного енцефаліту серед людей реєструються майже щорічно в Волинській області та Львівській (Яворівський район), АР Крим.

Аби вберегти себе від нападу кліщів, необхідно дотримуватись запобіжних засобів:

- збираючись в місця можливого проживання кліщів надівайте одяг світлих тонів (на ньому кліщі легше помітні), краще з щільно прилеглим коміром і манжетами. Волосся рекомендується прибирати під головний убір;

- застосовуйте репеленти (відлякуючі речовини), які можна придбати в аптеках і господарських магазинах;

- через кожних 1,5 - 2 години проводити само - і взаємоогляди на наявність іксодових кліщів;

- відпочивати краще на відкритій місцевості, на сонячних галявинах (кліщі не переносять сухих місць і прямих сонячних променів);

- після повернення з лісу одяг обов'язково змінити, уважно оглянути з лицьового і виворітного боку, по можливості просушити на сонці або пропрасувати;

- оглянути всю поверхню тіла, голови, особливо звернувши увагу на пахову область, пахвові западини, спину. Бажано прийняти душ;

- не заносьте до будинку букети польових квітів, чагарників з лісу, оскільки на них можуть бути кліщі;

- оглядайте домашніх тварин після прогулянок в парк, виходу на природу.

Якщо Ви виявили кліща на шкірі, негайно зверніться до найближчого травмпункту. В разі, якщо це неможливо, видаліть його самостійно: повільно витягніть разом із хоботком, розхитуючи його пальцями, обгорнутими марлевою серветкою, пінцетом чи петлею з нитки, яку слід закріпити між хоботком кліща та шкірою людини. Є спеціальні пристосування для видалення кліща - TickTwisterÂÂ (гачок). І памятайте: чим менший час кліщ був присмоктаний, тим менший ризик зараження. Після видалення кліща змастіть ранку розчином йоду або спиртом. Якщо хоботок залишився, його видаляють стерильною голкою. Потім ретельно вимийте руки з милом.

Видаленого кліща необхідно досліджувати на зараженість, якщо він ще живий. Покладіть його в чисту ємність, яка щільно закривається зі злегка зволоженим шматочком вати або паперовою серветкою на денці. І протягом двох діб відвезіть в лабораторію. Якщо це неможливо, то кліща слід спалити.

Протягом двох тижнів щоденно замірюйте температуру тіла, а в разі її підвищення чи виникнення почервоніння на шкірі зверніться до лікаря- інфекціоніста!